

Indhold

Forord af Janus Gemmer

Haastrup 7

Forord af Søren Kaspersen 9

I

Forord

En kort historie over arbejdet
med kalkmalerierne 11

Fra restaurering til konservering 12

II

Indledning

Kalkmalerier som kilder 13

Kalkmalerier og kirkebyggeri 13

Værksteder og dateringer 15

Østlig eller vestlig indflydelse 16

Kirke og samfund 16

Kalkmaleriernes funktion,
indskrifter og symbolik 17

Romanske og gotiske kalk-
malerier. Stil og maleteknik 19

III

Freskoteknikker

Den tillempede freskoteknik 20

Alternative freskoteknikker 24

Figurproportioner
i freskomaleriet 24

Farvepigmenter og
bindemidler 26

Farvepigmenter set som
kulturelle forbindelser 27

Litteratur til kapitel I-III 28

Jyske kalkmalerier fra 1000-tallet / omkring 1100

IV

Trækirkerne og deres bemaling

Indledning 34

1 Hørningplanken 34

2 Lisbjerg Kirke (I) 36

V

De tidligste kendte fresker i stenkirker

3 Veng Kirke 37

4 Aarhus, Vor Frue Kirkes krypt 42

VI

Jellingværkstedet

Indledning 44

5 Jelling Kirke 44

Nyfortolkning af korets billedprogram
– Johannes Døberens legende 51

6 Ørridslev Kirke 63

7 Tamdrup Kirke 70

8 Vrigsted Kirke (I) De ældre
1100-talsfresker 93

Sammenfatning af

Jellingværkstedet 97

9 Hedensted Kirke – en udløber
af Jellingværkstedet 104

Traditio Legis-motivet 107

Litteratur til kapitel IV-VI 110

Jyske kalkmalerier fra første halvdel af 1100-tallet – I

VII

Råstedværkstedet

10 Råsted Kirke 116

Dramatiseret liturgi 127

Billederne i det rituelle drama 129

11 Hvorslev Kirke 131

12 Velle Kirke 137

13 Tulstrup Kirke 139

14 Ødum Kirke 143

Sammenfatning af

Råstedværkstedet 146

VIII

Vrigstedværkstedet

15 Vrigsted Kirke (II) De yngre
1100-talsfresker 148

16 Gauerlund Kirke 152

Litteratur til kapitel VII-VIII 154

Østdanske kalk- malerier fra omkring 1100/ første halvdel af 1100-tallet

17 Roskilde Domkirke:

Indledning 158

IX

Tybjergværkstedet

18 Gundsømagle Kirke 159

19 Tybjerg Kirke 162

X

Väværkstedet

Indledning 166

20 Vä Kirke 168

Tøndehvælvets udsmykning
– Te Deum 176

21 Skibby Kirke 194

22 Sæby Kirke ved Tissø 201

23 Vejby Kirke 206

24 Valby Kirke i Nordsjælland 207

25 Esbønderup Kirke 209

XI

Vinslövværkstedet

26 Vinslöv Kirke 210

[Östra Sallerup Kirke]

[Södra Åsum Kirke]

XII

Kirke Hyllinge-værkstedet

27 Kirke Hyllinge Kirke 214

28 Sønder Jernløse Kirke 216

Korets malerier med

apostlen Thomas' legende 220

29 Ferslev Kirke 227

XIII

Fjenneslev-/Finjaværkstedet

Indledning 232

DE SJÆLLANDSKE KIRKER

30 Fjenneslev Kirke 233

Hvideslægtens gård ved Fjenneslev 238

31 Kirke Sonnerup Kirke 238

- 32 Førslev Kirke 241
 33 Alsted Kirke 244
     Alsted og Hvideslægten 246
 34 Slaglille Kirke 247
 35 Vester Broby Kirke 250
 36 Soderup Kirke 256
     DE SKÅNSKE KIRKER
 37 Ståvie Kirke 260
 38 +Flädie Kirke 261
 39 +Asmundtorp Kirke 262
 40 Vallkärra Kirke 265
 41 Hoftstrup Kirke 268
 42 Finja Kirke 270
 43 Silvåkra Kirke 277
 44 Västra Vemmerlöv Kirke 278
 45 Gualöv Kirke 278
 46 Lyngsjö Kirke 283
     Sammenfatning af Fjenneslev-/
     Finjaværkstedet 288
- XIV**
Jørlundeværkstedet
 Indledning 290
 47 Jørlunde Kirke 292
 48 Hagested Kirke 304
 49 +Vrigstad Kirke i Småland,
     Sverige 318
 50 Sankt Ib, Roskilde Kirke 323
 51 Rye Kirke 327
 52 Kyndby Kirk 329
 53 Tveje Merløse Kirke 333
 54 Munke Bjergby Kirke 338
 55 Kirkerup Kirke 339
 56 Kvanløse kirke 342
 57 Søstrup Kirke 344
 58 Værløse Kirke 350
 59 Kildebrønne Kirke 353
 60 Måløv Kirke 356
     Byzantinsk indflydelse
     i Soest og Måløv 367
 61 Snoldelev Kirke 368
 62 Herstedøster Kirke 369
 63 Butterup Kirke 371
 64 Bavelse Kirke 373

- 65 Holme-Olstrup Kirke 374
 66 Herslev Kirke (?) 376
 67 Nørre Kirkeby Kirke (?) 377
     Byzantinske træk i Jørlunde-
     værkstedets kalkmalerier 377
     Dendrokronologi og datering 378
     Litteratur til kapitel IX-XIV 380

Jyske kalkmalerier fra første halvdel af 1100-tallet – II

XV

Sindbjergværkstedet

- 68 Sindbjerg Kirke 390
 69 Engum Kirke 393
 70 Lisbjerg Kirke (II) 396
 71 Stenderup Kirke 399
 72 Ølsted Kirke 401
 73 Skibet Kirke 406
     Det andet Korstog, tempelridder-
     ordenen og Skibet Kirke 424
     Jødehadet 425
 74 Mårslet Kirke 426
     Datering af Sindbjerg-
     værkstedet 433

XVI

Ålværkstedet

- 75 Ål Kirke 434
     Sankt Nikolaus og dyrkelsen
     af ham i Danmark 441
 76 Todberg Kirke 442
 77 Give Kirke 449

XVII

Enkeltstående udsmykninger

- 78 Skanderup Kirke
     ved Skanderborg 454
 79 Hvejsel Kirke 461
 80 Lyngby Kirke ved Aarhus 463
     Litteratur til kapitel XV-XVII 467

Kalkmalerier fra anden halvdel af 1100-tallet

XVIII

Ferringværkstedet

- 81 Ferring Kirke 472
 82 Heldum Kirke 476

XIX

Sanderumværkstedet

- 83 Sanderum Kirke 477
 84 Nørre Broby Kirke 481
 85 Sønder Broby Kirke 489

XX

Enkeltstående udsmykninger

- 86 Sønder Næra Kirke 491
     Helgenlegenden om
     Thomas Becket 494
 87 Fraugde Kirke 497
 88 Brønshøj Kirke 499
     Absalon som kirkeejer 501
 89 Bjäresjö Kirke 502
 90 Spentrup Kirke 507
 91 Farup Kirke 510
 92 Staby Kirke 515

XXI

Teglarkitekturens ornamentale udsmykninger

- 93 Bjernede Kirke 517
 94 Gumlösa Kirke 518
 95 Kalundborg Kirke 520
     Litteratur til kapitel XVIII-XXI 522

XXII

Konklusion 525

Efterord af John H. Lind 528

Fagordsforklaring 530

Litteraturliste 532

Navneregister 544

Stedregister 546

Kort 548